

Ladislav Šerý
Laserová
romance
3

Kde je zlo v této
vířící mléčné
dráze dobra?

Ladislav Šerý
Laserová
romance
3

fra

Teorie

Ladislav Šerý (1958) vystudoval češtinu a francouzštinu na Filosofické fakultě UK v Praze, dlouhá léta topil ve smíchovských činžácích, poté přednášel moderní francouzskou literaturu, přitom překládal Artauda, Bataille, Daumala, Queneaua, Camuse a jiné. Vydal dva opusy: *První knížka o tom, že řád je chaos a že potřebujem světlo a nedovedem žít ve tmě a že každému obsahu se vnutí nějaká forma a že moc je všude a nikde a že i ta blbá svoboda je jenom jako a že ještě nenastala ta pravá dekolonizace a že i to umění je jeden velkej mýtus* (1997) a *Laserová romance* (2005), *Laserová romance 2* (2008), *Laserová romance 3* (2009) a *Nikdy nebylo líp* (2016).

Ladislav Šerý
Laserová romance
3

Ve Fra vyšlo

Laserová romance 2, 2008

Nikdy nebylo líp, 2016

Ladislav Šerý
Laserová
romance
3

Ladislav Šerý
Laserová romance

3

Reprodukce na obálce Gustave Courbet,
Le Fou de peur ou le désespéré, 1843–45
(Nasjonalmuseet for Kunst Arkitektur og Design, Oslo)
Jako eknihu vydalo roku 2020 Fra,
Šafaříkova 15, Praha 2, www.fra.cz
Elektronické vydání první

© Éditions Fra, 2009, 2020
Text © Ladislav Šerý, 2009, 2020
Cover artwork © Nasjonalmuseet for Kunst
Arkitektur og Design, 2009
Author photo © Markéta Mičková, 2009
ISBN 978-80-86603-07-0
ISBN 978-80-7521-136-1 (Pdf)
ISBN 978-80-7521-137-8 (ePub)
ISBN 978-80-7521-138-5 (Mobi)

Obsah

1. Pravda 9
2. Dobro 21
3. Simulace 31
4. Virtualita 39
5. Reprezentace 57
6. Reklama 71
7. Umění 81
8. Dominance 91
9. Obraz 105
10. Média 123
11. Čas 139
12. Technika 151
13. Moc 165
- Použití autoři* 186

1. Pravda

1. Systém/moc/technověda nám proměňují svět před očima. Také proto už ho nechápeme ve starých a relativně jednoduchých fyzikálních a filosofických kategoriích, proto se hroutí hranice našeho poznání i hranice mezi skutečností a fikcí, pravdou a lží, dobrem a zlem. Staré pravdy neplatí a novou pravdu o našem místě ve světě nám nikdo neřekne, naopak nám ji všichni skrývají. Ještě nepřišel čas na upřímnost.
2. V tekutém a exponenciálně proměnlivém prostoru panuje nejistota, na kterou lidský člověk není zvyklý a která mu brání v obvyklém rozboru nové situace. Jak všichni víme, každá analýza uklidní, každé pojmenování činí z neznámého alespoň trochu známé. Zdá se však, že přišla doba, jejíž parametry nám unikají a pro kterou zatím nemáme jméno.
3. Moc má schopnost produkovat pravdivostní diskursy, nutí nás k neustálému produkování pravdy. Moc pravdu vyžaduje a potřebuje ke svému působení, neustále se nás dotazuje na pravdu, institucionalizuje její hledání. Jsme nuceni produkovat pravdu jako jsme nuceni produkovat bohatství.
4. Technika nám zjevuje pravdu světa, v němž máme jen nepatrný a časově omezený prostor. Ale až nyní si naplno uvědomujeme, jak úzce jsme zatím vymezovali své příliš přehledné diskursy, vedeni iluzivním a přitom přísně logickým myšlením, jež nám nakonec ukazuje jen míru naší nedostatečnosti. Technika v tomto smyslu není rozšíření lidských schopností, ale odhalení slabosti a podřízenosti lidského myšlení.
5. Lidský člověk si musí zvyknout na to, že opouští

polstrovaný svět iluzí, v němž byl dosud spokojeně usazen, že jeho horizont bude dramaticky ponížen do profánního a banálního světa věcí, že bude veden objektivním pohybem ke světlým zítřkům, kde ho nečeká než trvalé štěstí spotřeby: nic lepšího budoucnost na skladě nemá, a vlastně nic jiného. Leda trvalé neštěstí.

6. Pravda je iluze hlavně proto, že je složena z mnoha pravd.
7. Pravda je lidský výmysl, stejně jako nepravda. Pokud ale o těchto kategoriích rozhoduje člověk, kam se poděla samotná skutečnost, kam zmizel svět? Uzávorkován za pojmy a počítky přihlíží našim interpretacím, omylům a představám.
8. Naše neštěstí spočívá ve snaze objektivně pochopit realitu ze své subjektivní pozice ve svatém přesvědčení, že svět není reciproční, praví Baudrillard. Sami jsme se stali subjektem zvidavosti objektivního světa. Jak pohodlné, žít v přesvědčení, že myslíme a utváříme svět a současně on nás nemyslí a neutváří. Nikoliv myšlení subjektu, ale myšlení objektu se musíme věnovat v této přelomové době. A teprve až potlačíme svou subjektivní lidskost, až sami zvěcníme do objektu, dojde naplnění naše touha po poznání, protože nás opustí.
9. Osvícenství nahradilo Boha jako radikálně Jiného pojmem člověka jako tvůrce sebe sama. Proces sebeutváření skrze poznání, vědu a techniku vede ke konceptualizaci člověka, tedy k procesování jeho jinakosti, a směřuje jej k utopii, k existenci bez místa. Utopie myšlení je v dokonalosti techniky, utopie vidění v její vševydoucnosti, utopie moci v její všemohoucnosti, utopie šťastného lidstva v jeho definitivním zničení.

10. Příslib štěstí je jeden ze stavebních kamenů každé ideologie a horizont každé touhy. Jaké další touhy čekají lidského člověka po splnění těch současných? Trvalý blahobyť, neslýchané perverze, věčný život? Lidská touha dodává systému energii potřebnou k jeho fungování a růstu, tedy paradoxně i k velké transformaci.
11. Relativní idealismus byl vystřídán idealismem absolutním, partikulární pragmatismus pragmatismem totálním, konkrétní úspěchy vítěznou abstrakcí. Z volnosti, rovnosti a bratrství zbyla pouze volnost, svoboda volby mezi směnnými hodnotami.
12. Co je realita? Strom v lese vnímáme jen jako hrubý obraz stromu v lese, víc nám naše smysly nedovolují. Strom je však nekonečně víc, než co z něj vidíme, hmatáme nebo cítíme. Můžeme jej vědecky prozkoumat a napsat o něm tlustou knihu. Můžeme jej fotit nebo natáčet na jaře, v létě, na podzim, v zimě, ve dne v noci. Můžeme jej pokácet a vyrobit z něj židle a stůl. Bytí stromu se nám kromě estetických nebo pocitových vzruchů příliš nepřiblíží. Jsme odsouzeni k nepochopení věcí a ke lhostejnosti vůči nim a věci nám to vracejí.
13. Přesto věříme v realitu stejně oddaně jako ve svobodu, protože je to nejsnazší a nejjednodušší kompenzace absence pravdy a smyslu. Podle Baudrillarda se lidský člověk ani v novověku nevyrovnal s radikálním a nesnesitelným zjištěním, že se rodí nesvobodný a že svět je neobjektivní a neracionální. Proto si vytvořil dvě základní iluze/lži: objektivní iluzi o realitě a subjektivní lež o svobodě.
14. Od falešného statutu svobody jako osvobození od starého světa je jen krok k liberalismu, ze-

jména ekonomickému, ale i politickému, sociálnímu a morálnímu. Liberalismu se musí vše podřídit, realita i svoboda. Nejvyšší ideál svobody je tak zneužit k nejnižším cílům, podobně jako dříve ideál Boha, poté ideál rozumu a vlastně každá ideální substance.

15. Za vlády rozumu nezbyvá na ostatní projevy lidského vědomí (srdce, duše) příliš mnoho místa nebo vůbec žádné. Rozum má v sobě tendenci k ustavení obecnosti, k abstrahování světa. Rozumnost se prosazuje jako hegemon, kdežto srdce a duše jsou vždy partikulární a v sociálním prostoru marginalizované.
16. Nebylo tomu tak vždy. Magické a rituální postupy rozum spíše opomíjely a byly postaveny na komplementaritě srdce a duše. I proto dokázaly pracovat s principem dobra a zla. Subjektivizovaly svět bez nároku na porušení jeho celistvosti, zatímco moderní doba svět objektivizuje, zahlcuje ho dobrem a subjekt osvobozuje k bezvýznamnosti.
17. V době vrcholící modernity, v níž stále ještě přžíváme, musí všechno dopadnout dobře; až teď završujeme osvícenství. V době postmoderní, do které se relativně rychle posouváme, může cokoliv dopadnout jakkoli.
18. Technický a vědecký přístup ke světu činí z lidského subjektu místo výkladů a klasifikací, neúplného poznání a neutuchajících pochyb, takže poté ze všech jeho pórů prýští nejistota a ignorance jako suma parciálních poznatků a natrávených mediálních pseudoudálostí.
19. O ničem nakonec nevíme nic určitého, nic definitivního. A pouze technická produkce a reprodukce v posledku zachraňuje situaci, protože je zde jako fakt (není dále zkoumána a často

ani zkoumatelná) a protože technika je tu pro nás jako dobrý sluha mnohem zjevněji než jako špatný pán.

20. Lidský člověk není schopen ztotožnit se s věcmi, tedy poznat předmět v jeho úplnosti. Vždy naráží na propast mezi svou ambicí a nepřátelstvím věcí. Identifikace s realitou je iluze. Proto nelze vážně pěstovat ideologii pravdy ani ideologii poznání jako dobra.
21. Poznání nakonec jen odkrývá další a další difference; postuluje tedy příval jiného, které ale často vůbec nechceme poznat, které často stojí proti nám. Dobro se může snadno zvrhnout ve svůj opak. Náš způsob existence je však plně založený na poznání, a proto trpí jednou podstatnou diferencí, totiž fatální odtržeností od skutečnosti. Lidský člověk se nemůže s touto nedostatečností vyrovnat, neustále ji tematizuje a idealizuje.
22. Ale technický modus existence je jiný. Diference zde neplatí, naopak technika se vždy ztotožňuje se svým předmětem. Obojí je téže materie, téže podstaty. Obojí stojí radikálně proti živé hmotě. Živá hmota je vystavena masivnímu plýtvání a lidský člověk je v tomto koloběhu nejvyšší obětí.
23. Lidský člověk vždy čelí nicotě, kráčí do ní jako do tlamy osudu. Proto se chce stát součástí něčeho trvalejšího, proto měl vždy potřebu náboženství a substancí všeho druhu. I nicota je ovšem jen produkt lidského myšlení a jeho neschopnosti povznést se nad vlastní úděl.
24. Technika nepociťuje nicotu jako problém ani jako osud. Sama je nicotou, tedy ne-myšlením, nelidskostí. Technický předmět je ochocený nepřítel lidského člověka. Slouží mu, ale

- zůstává nepřístupný a nikdy se mu zcela nepoddá.
25. Systém ale přetváří na předměty i výsledky lidské tvořivosti, tedy kulturní a umělecká díla, a činí z nich produkty, které podléhají cirkulaci a směně a přispívají k růstu bohatství a moci. Boj proti moci skrze kulturní a umělecké činy tedy často nese plody právě opačné.
 26. Kontakt se světem probíhá skrze kódy – psychické, jazykové, obrazové –, jež nesou nějaké významy. Od útlého věku se učíme tyto významy rozeznávat a dešifrovat, často na velmi nejasném nebo zprostředkovaném základu. Jazykové i obrazové kódy jsou ovšem náchylné k nesčetným posunům. Realita se jejich mediačním působením stává více či méně vědomou fikcí, s níž lze dále pracovat, uchovávat ji a předávat prakticky bez ohledu na časové a prostorové dimenze.
 27. Lidský život je utvářen z větší či menší části z nakupení a navrstvení takovýchto fiktivních skutečností, jejichž velké soubory vytvářejí diskursy. Diskurs je soubor věcí již poznaných, diskursivní myšlení je tedy výklad světa: považuje svět za to, čím se nám jeví skrze činnost našeho vědomí a vědomí našich předků. Jenže věci nejprve jsou a až poté se nám nabízejí, až poté je poznáváme.
 28. Naše zkušenost již není pouze přímá, ale stále více se stává druhotnou a odvozenou, protože za svůj základ přijímá posunutý, deformovaný pohled na svět jakožto soubor diskursů, tedy pohled poznávající, vykládající a zjednodušující. Každé poznání generuje simplifikaci, deformaci a falsifikaci skutečnosti.
 29. Důsledkem tohoto permanentního zjednodušo-

vání je ztráta odpovědnosti za své bytí v rovině nejen individuální, ale i kolektivní a společenské, tedy neautentičnost bytí, jak by řekl Heidegger.

30. Dešifrování světa skrývá strach z nicoty a zla, ale současně odhaluje moderní averzi k tajemství a svobodné imaginaci. Svět je pro lidského člověka problematický od samého počátku, od prvního podlehnutí onomu fatálnímu puzení k sebeuvědomění, k hledání identity, které stojí za všemi výdobytky lidského ducha.
31. Až v novověku je západní civilizace schopna vytvářet relativně transparentní a koherentní iluze nenáboženského charakteru, zejména kulturní, vědecké a historické. Vzniká nová skutečnost povstávající z odvozeného obrazu světa.
32. Nová realita se zatím projevuje hlavně jako deziluzivní prostředí zaplňované produkty bez tajemství, vztahy bez přesahu a spotřebními obrazy vždy ochotnými vystavit na odív svou banalitu. Z vyššího (byť vždy iluzivního) smyslu, zatíženého neprůhledností a tajemstvím, se v historicky krátké době stal obscénní ne-smysl okamžité dostupnosti. Původní (byť vždy iluzivní) realita nenávratně mizí a je nahrazována realitou bezprostřednější, hmatatelnější a integrálnější, která dokáže vše pohltit v neexistenci odstupu, v reálném čase, v totální delokalizaci, to znamená v simulaci času i prostoru. Jako by skutečnost byla cosi tak strašlivého, že se musí skrývat buď za iluze substancí, nebo za totální simulaci všeho. Jako by pravá skutečnost byla entropie, nicota, smrt.
33. Systém dokáže této tendence ke skrývání reality za iluze nebo simulaci dokonale využít k dalšímu znevolnění subjektu. Pohlédnout skutečnosti

do tváře totiž znamená individuální subverzi každé moci. Buddhisté a mystici všech denominací o tom vědí své. Proto musí systém vytvářet iluze o skutečnosti i tam, kde již fakticky došlo k deziluzivnímu procesu.

34. Simulace skutečnosti novými (technickými) prostředky podle starých vzorů je hmatatelná a konkrétní, ale současně také unikavá a mnohotvárná, což opět brání jejímu obecnějšímu uchopení a porozumění celé situaci. Nových produktů, obrazů i idejí je tolik, že ani vyspělá technologie nám neumožní být přibližně se v nich orientovat a uspokojit tak jeden ze základních lidských pudů, touhu po poznání. Poznávací ba ani skopický pud nemohou být plně ukojeny, protože nadbytek vždy vede k indifferenci. Ocitli jsme se ve stejné situaci jako v době velkých iluzí substančního rázu, ale bez jistot, které nám přinášely.
35. Svět náhražek nemá ekvivalent, pouze sebe sama, takže zobecněná cirkulace produktů neumožňuje skutečnou směnu, pouze její vynucenou a hypertrofovanou formu. Svět je tak paradoxně čím dál reálnější, zahlcuje nás svou okamžitou přítomností a dokonce nám už ani nedovoluje vytvořit si nějakou novou velkou iluzi.
36. Iluze přesto musejí být neustále vytvářeny a obnovovány, protože civilizovaný modus existence je na nich postaven. Svět pro nás existuje pouze prostřednictvím iluze: nikdy nebyl sám se sebou identický, nikdy nebyl reálný. Vznikající (technologický) hyperreálný svět však bude naplněn realitou tak, že na nic jiného v něm nebude místo, ani na iluze.
37. K tomu odedávna směřuje věda i technika a veš-

keré lidské úsilí. Svět bude dokonán, dokonalý jako technický prostor. Zmizí jako iluze a povstane jako hyperrealita, na niž bude už každá iluze krátká. Realita v reálném čase, realita jako informace. Historický čas bude nějakou dobu archivován a poté zapomenut.

38. Lidský člověk je tvor smyslový a sociální, i z toho plyne jeho vůle a touha po klamu a iluzi. Víra v realitu je zdaleka nejrozšířenější náboženství, triviální a banální, ale právě proto útěšné a v touze zapomenout na krutou pravdu nicoty nesmírně účinné. Realitu můžeme chápat jako iluzi, která ještě nebyla prohlédnuta jako iluze.
39. Iluze je pro nás tedy mnohem snesitelnější než deziluzivní skutečnost, ale minoritní schopnost vidět svět bez iluzí má rovněž své kouzlo. O nic jiného v posledku lidské poznání usilovat nemůže, jen o deziluzi.
40. Podle Lévinase je podstatou ontologie převádění jiného na stejné, tedy věcí na jejich výklady, reality na fikci, přítomnosti na reprezentaci. Z jiného (přírodního) se stalo stejné, lidské: lidské vědění. Lidskému vědění však chybí schopnost transcendence a místo, kde je obojí spojeno, totiž náboženství nebo jiný jednotící duchovní či sociální systém, jsme již ve vývoji minuli.
41. Každá nově objevená jinakost se vzápětí stává jednou z variant stejného, posiluje stejné, stejně jako kritika spektaklu posiluje spektakl. Nová technologie není jiná technologie, je to jen další logická a logistická varianta moci v království technovyvědy.
42. Postavit se stejnému pro subjekt většinou znamená vyloučení a marginalizaci. Taktika i strategie boje proti stejnosti jsou již téměř zapome-

nuty, systém je pohltil. Z mnoha bojišť se dnes stalo jediné a na něm žádná partyzánština ani subverze nemá šanci. Po krachu bolševické cesty ke komunismu se cesta třídního násilí ukazuje jako slepá. Ve všech oblastech se prosazuje sofistikovanější model imploze, nadtřídní kontrola všech skupin, dominance bez ohledu na původ, rasu i postavení. V říši obrazů se boj vede proti vlastnímu publiku.

43. Stejně jako dělnická třída vždy pracovala pouze na svém zániku, i vzdělanostní společnost si kope vlastní hrob. Kromě primitivních národů tak ale činila zatím každá civilizace. Vzdělání znamená změnu a hraniční suma změn vždy vede k transformaci celého systému.
44. Starý svět mohlo uchovat pouze nevědění, kultivování jeho nepoznatelnosti a subverze nebo karikování snahy po dokonalosti, kterou prosazuje systém.
45. Iluze reality je vždy také realita iluze. Až iluze vytvářejí celé diskursy a komplexní soubory reprezentací, jež na sebe berou materiální podobu zápisu a paměti. A právě jejich dematerializace (digitalizace) naznačuje, že i realita iluze může zmizet za technickou virtualitou deziluze.
46. Iluze je tak projevem negentropie, snahy o organizaci světa, kdežto realita nutně podléhá entropii. Iluze směřuje k růstu nestability, realita k relativní stabilitě. Iluze je vlastní lidskému člověku, realita je nelidská. Poslední iluze bude pro lidského člověka současně prvním nárazem reality, který mu bude osudný.
47. Beziluzivní realita nepotřebuje a nestrpí imaginaci, umění ani utopii, tedy žádného dvojníka, žádnou reprezentaci. Ale také žádnou po-

chybnost ani úzkost. Vláda reality je absolutní svoboda techniky, zobecněná dominace nelidského.